

הלכות ביום שבת טיש

גליון מס' 43

פרשת במדבר •••• אקטועלע הלכות צו פארברענגען מיט די גאנצע משפחה ••••

פרשת במדבר

יו"ל ע"י חברת יגדיל תורה דחסידי בעלזא - אנטווערפן בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
להערות והארות טל': +32488417322 מייל: shabbestish@gmail.com

שאלות ותשובות ליום השבת

הלכות עירוב תבשילין

ז. אויב מען איז געגאנגען אין בית המדרש צו מנחה, און מען האט זיך דערמאנט אז מען האט נישט געמאכט קיין עירוב תבשילין וואס דארף מען טוהן?

אויב מען קען נאך אהיימגיין און צוריק קומען צו מנחה אויף צייט זאל מען אהיימגיין לייגן די עירוב תבשילין, כדיעבד קען מען זיך פארלאזן אויף די עירוב וואס די גדול העיר מאכט.

ח. אויב מען האט פארגעסן צו זאגן די ברכה מיט די נוסח "בהדין עירובא" האט מען יוצא געוועהן?

די ברכה איז נישט מעכב כדיעבד, די נוסח העירוב איז א מחלוקת, ממילא זאל מען עס זאגן ווילאנג עס איז נאך פאר יו"ט.

ט. א משפחה וואס עסן נאר ביי די עלטערן דארפן זיי עקסטער מאכן אן עירוב תבשילין?

מען דארף זיי מזכה זיין מיט די עירוב דאס הייסט בעטן איינער א פרעמדער [אדער א חתונה געהאטע קינד] זאל אויפהייבן די עירוב פאר זייערע וועגן, אדער זיי אליין זאלן אויפהייבן די עירוב אין זוכה זיין דערין א חלק.

י. אויף וועלכע אופנים העלפט נישט קיין עירוב תבשילין?

די עירוב תבשילין העלפט נאר פון פרייטיג און נישט פון דאנערשטיג די ערשטע טאג יו"ט צו קאכן אויף שבת, לכתחילה דארף מען זעהן ווען מען קאכט אויף שבת צו קאכן גענוג פרי אז פרייטיג זאל שוין זיין אלעס געקאכט נאך פאר שבת.

יא. אויב מען האט געלייגט די עירוב און עס איז פארלוירן געווארן אדער אויפגעגעסן געווארן אין יו"ט נאך פארן קאכן אויף שבת, מעג מען קאכן אויף שבת?

מען קען זיך פארלאזן אויף די עירוב וואס די רב פון שטאט מאכט.

יב. פון ווען מעג מען אויפעסן די עירוב?

מעיקר הדין נאך וואס מען האט געענדיגט צו קאכן, אבער ווייל אונז פירן זיך אז מען פארלאזט זיך אויף די עירוב צו קענען צינדן די לעכט ממילא זאל מען עס נישט עסן ביזן נאכן צינדן.

מען פירט זיך צו ניצן אויף לחם משנה ביי אלע סעודות און עס צו עסן ביי שלש סעודות [ווייל מען האט שוין געטוהן מיט דעם איין מצוה זאל מען טוהן נאך א מצוה] און די געקעכט צו עסן ביי די סעודות שבת, מרן מהר"א זצ"ל האט געזאגט א ס'איז מסוגל צו יראת שמים.

שאלות ותשובות לליל שבת

הלכות עירוב תבשילין

א. וואס איז די מצוה פון עירוב תבשילין?

אפי' מען מעג קאכן אין יו"ט לכבוד יו"ט מעג מען נישט קאכן פון יו"ט אויף אינדערוואכן אדער לכבוד שבת, אבער די חכמים האבן מתקן געוועהן אז מען מעג קאכן אויב מען גרייט צו א שפעציעלע געקעכטס לכבוד שבת נאך פון פאר יו"ט לכבוד שבת, און איינמאל מען האט שוין אנגעהויבן צו קאכן פון פאר יו"ט אויף שבת מעג מען שוין ממש זיין און קאכן אויך אין יו"ט לכבוד שבת.

ב. וועלכע מלאכות איז מתיר די עירוב תבשילין צו טוהן פון יום טוב אויף שבת?

אלע מלאכות וואס האט צו טוהן מיט צוגרייטן צום סעודה, צוגרייטונגען וואס האט נישט צו טוהן לצורך סעודה, למשל אויפמישן די ס'ת אין יו"ט לכבוד שבת איז אן מחלוקת צו אויף דעם העלפט די עירוב.

ג. אויב איינער עסט ביי זיינע עלטערן און נאר לעכט, צינד ער אינדערהיים, דארף מען מאכן אן עירוב תבשילין?

עס איז א מחלוקת, ממילא זאל מען מאכן אן קיין ברכה, אדער יוצא זיין מיט די עירוב פון די עלטערן דורך בעטן אז מען זאל עס פאר זיי מזכה זיין.

ד. אויף וועלכע עסן מאכט מען אן עירוב תבשילין?

א מאכל וואס מען עסט אלס צושפייז צו ברויט און מען עסט עס נישט אליינס צ.ב. פיש פלייש אייער, אבער נישט א געקעכטס וואס מען עסט אליינס צ.ב. גריס, קארטאפל. וועגן הידור מצוה זאל מען נעמען א חשובער שטיקל פיש אדער פלייש,

איינער וואס וויל נישט באקן דארף נישט לייגן קיין ברויט, אבער מען פירט זיך צו לייגן א געקעכטס מיט א געבאקענע זאך.

מען זאל נעמען א גאנצע שטיקל ברויט. מען זאל נישט לייגן די פלייש אויף די ברויט, נאר מ'זאל עס לייגן אין א עקסטערע טעלער, כדי עס זאל נישט מיאוס ווערן אויב מען האט געלייגט נאר א ברויט האט מען נישט יוצא געוועהן.

ה. ווען דארף מען קאכן די עירוב תבשילין?

לכתחילה זאל מען נעמען א געקעכטס וואס מען האט געקאכט ערב יום טוב, אבער ביי ברויט מוז נישט זיין געבאקן ערב יו"ט (ווייל ברויט איז ממילא נישט מעכב).

ו. ביז ווען קען מען מאכן אן עירוב תבשילין?

מען לייגט די עירוב ערב יו"ט פארן זמן, כדיעבד קען מען גאנץ בין השמשות מיט א ברכה. אויב מען דאווענט פרי מעריב ווען ס'איז נאך טאג קען מען שוין נישט לייגן קיין עירוב.

שאלות ותשובות בלשון הקודש

שאלות ליל שבת

א. מהו מצות עירוב תבשילין?

אף שהותר לבשל ולעשות שאר צרכי אכילה ביו"ט לצורך יו"ט מדין 'אוכל נפש' אסור מן התורה לבשל ביו"ט לצורך חול, באופנים שאיסור בישול לצורך שבת הוא רק מדרבנן תקנו חז"ל שיכולים להתיר בישול ושאר צרכי אכילה ע"י שמכניסים תבשיל מיוחד מערב יו"ט לצורך שבת, וכיון שהתחילו כבר לבשל לשבת מערב יו"ט, מותר להמשיך ולסיים בישול שאר צרכי שבת ביו"ט ומצינו ב' טעמים מדוע התירו חז"ל לבשל לשבת רק באופן זה, א. כדי להרבות בכבוד שבת - כששהאדם מכין צרכי יו"ט (בערב יו"ט וביו"ט) יש לחוש שיכלה את כל המזון שבבית ליו"ט, ולא יאשר לו מזון לצורך שבת, וע"י שמבשל בערב יו"ט תבשיל לצורך שבת [ותבשיל זה נשאר עד אחר הכנת צרכי שבת], הוא זוכר כל הזמן שבנוסף להכנת צרכי יו"ט צריך להכין גם צרכי שבת (טעם זה שייך לדיעה הראשונה המבי' בסעי' הקודם), ב. כדי להרבות בכבוד יו"ט - שמדין זה ילמדו שאין היתר להכין צרכי חול ביו"ט, שאפי' להכין צרכי שבת [שא"א להכניס בשבת עצמה, וחשיב שעת הדחק] היתרו רק ע"י שמתחילים לבשל מערב יו"ט (טעם זה שייך לדיעה השנייה המבי' בסעי' הקודם - טעמים אלו מב' ב"ש"ע הרב סעי' ב'), ודין זה נקרא 'עירוב תבשילין' שמבשל ביו"ט לצורך שבת עם התבשיל שבישל מערב יו"ט לצורך שבת, ונמצא שביו"ט לא התחיל במלאכה, רק גמר מלאכה שהתחיל מערב יו"ט (ש"ע רמ"א סעי' א').

ב. אלו מלאכות ניתנים על ידי העירוב?

נח' הפו' אם צריך לעשות עירוב תבשילין להתיר פעולה שאינה מלאכה אבל יש בה איסור משום הכנה מיו"ט לחבירו שי"א שאין איסור בפעולת הכנה שאינה מלאכה מיו"ט שקדושתה קלה לשבת שקדושתה חמורה, ובכלל זה: קיפול הטלית ביו"ט שחל בערב שבת באופן שאין בוה איסור משום מתקן מנא [כמב' בסעי' ש"ב] (מ"ב סי' ש"ב, סקי"ז), ולמעשה, אנו מחמירים שלא לקפל הטלית כלל בשבת ויו"ט (ע"י ש"ב, סעי' ט), גלילת ס"ת לקריאה של יום השבת (ש"ע"י סי' תרס"ז, א, ד, וע"י ש"ת ש"ס, אות א' שהביא דעות שאין להתיר פעולה אלו אפי' עירוב תבשילין, כיון שאינם לצורך סעודה, וככל שעירוב תבשילין מועיל רק לצורך סעודה), הצעת המיטות מיו"ט לשבת (ע"י ש"ע"י סי' ש"ב, סעי' ד' שכתב להתיר, אבל הביא דין זה בשם הרע"ק הסובר שא"צ עירוב לאיסור הכנה, ומ"מ בזה ודאי לא שייך חומרת הש"ע"ת [שלא להתיר אפי' ע"י עירוב] הדוא בכלל צרכי אוכל נפש [ודינו כצרכי סעודה]).

ג. זוג צעיר האוכלים אצל ההורים, ואינם עושים שום מלאכה מלבד הדלקת נרות לכבוד שבת, האם צריכים לעשות עירוב?

נח' הפו' אם הדלקת נרות מיו"ט לשבת חייבת בעירוב תבשילין ואף שנת' לעיל שעירוב תבשילין מתיר רק מלאכות לצורך סעודה, הדלקת הנר מצרכי סעודה היא, שאין אוכלים בלא נר בליל שבת (לבוש סי' א'), או שמוותר להדליק נרות שבת אף ללא הנחת עירוב תבשילין שלא הצריכו עירוב רק לצרכי סעודה שהם העיקר, ולא לשאר דברים (לבוש סי' ט), ולמעשה, יש להחמיר שלא להדליק נרות אלא א"כ עשה עירוב תבשילין (ש"ע"י סי' י"ט), ומ"מ אין לברך על עירוב תבשילין אם עושה העירוב רק כדי שיוכל להדליק נרות דספק ברכות להקל (כ"ח סקי"ג), ואם מסופק מערב יו"ט אם יצטרך לעשות עוד מלאכות ביו"ט לצורך שבת יכול לברך בלי שום פקפוק (מ"ב דרשו הערה 64).

ד. באיזה תבשיל משתמשים לעירוב תבשילין?

התבשיל שעושים בו העירוב צריך להיות תבשיל הראוי ללפת בו פת היינו, שאין אוכלים אותו לבד כדי לשבוע [כמו לחם], רק אוכלים אותו יחד עם פת, ובכלל זה, בשר, דגים, ביצים ושאר תבשילין הדומים להם, אבל אין בכלל זה תבשיל של דייסא שרגילים לאכול לבד, ובזמננו, אין להשתמש בקטניות ובכלל זה: ארבע"ס, ולא בתפו"א מבושלים כיון שרגילים לאכול לבד (ש"ע"י אות ב') ולא בפירות מבושלים (פס"ת אות ז').

מי שאין בדעתו לאפות ביו"ט וכן הוא בזמננו שאין מצוי לאפות ביו"ט, א"צ להניח פת לעירוב תבשילין (מ"ב סקי"ו), ומ"מ מנהג העולם להניח פת ותבשיל בכל אופן.

משום הידור מצוה נהגו לקחת דבר חשוב הן לתבשיל והן לפת, ולכן, לתבשיל יש ליקח חתיכת בשר או דגים ובזמננו עברו שהיה חשש לקלקול הבשר עד שבת, נהגו להניח ביצה שלימה מבושלת שאינה מתקלקלת מהר (ערוה"ש סי' א'), ולפת יש לקחת לחם שלם (מ"ב סקי"ח).

יש להזהר שלא להניח הבשר על הפת משום מיאוס, אלא יניח הבשר בצלחת נפרדת (מ"ב סקי"א).

ה. מתי מניחים העירוב, ומתי מבשלים את התבשיל בשביל העירוב?

י"א שמצוה להניח העירוב בערב יו"ט שבא לבשלו בו, ולדיעות אלו אף אין להקדים להניח העירוב כמה ימים קודם החג, רק יניחו בערב יו"ט דייקא (מ"ב סקי"ד, וע"י ש"ת שבה"ל ח"ט סי' קכ"ט שבשעת הדחק כגון שירא שישכח להניח העירוב למחרת יש להתיר להניח העירוב בליל ערב יו"ט), כמו"כ יש להכין התבשיל לעירוב בערב יו"ט דייקא (כ"ח לכתחילה בשם הב"י מדיוק המשנה שהבאנו לעיל), אכן, בפת יש להקל שאף אם אפה הפת כמה ימים קודם החג, יכול להשתמש בו להנחת העירוב בערב יו"ט (פס"ת הערה 15 מסמיתת הפו', כיון שכל הנחת הפת אינה לעיכובא).

ו. עד מתי אפשר להניח עירוב תבשילין?

יש להניח העירוב בערב יו"ט קודם כניסת החג היינו, שקיעת החמה, ואם שכח להניח קודם כניסת החג, יכול להניח העירוב כל זמן בין השמשות (רמ"א סעי' א) בברכה (עפ"י מ"ב סי' רס"א סקי"א לענין שאר עירוב), אכן, אם קיבל עליו יו"ט בפה או במחשבה, אכן, אם קיבל עליו יו"ט בתפילת ערבית קודם שקיעת החמה במקומות שמתפללים מוקדם בימות הקיץ, שוב אינו יכול להניח העירוב דקבלת ציבור חמירא טפי, ודינו כמי שלא הניח עירוב וכפי שית' להלן (מ"ב סקי"ד).

שאלות ליום השבת

ז. שכח להניח עירוב תבשילין ונזכר לאחר שהלך לבית הכנסת למנוחה, מה יעשה?

מי שהלך לביהכ"ס לתפילת מנחה של ערב יו"ט, ונזכר שלא הניח עירוב תבשילין, אם יכול לחזור לביתו להניח העירוב ויספיק להתפלל מנחה עם הציבור יעשה כן, ואם חושש שיאחר התפילה עם הציבור ישתדל לשלוח שליח שיעשה בשבילו העירוב בביתו, או ילך לשכן שגר קרוב לביהכ"ס ויבקש ממנו פת ותבשיל ויעשה עליהם העירוב (מ"א סי' תרכ"ה סעי' ל"ז), ואם אינו יכול לעשות עצות אלו לא יחזור לביתו להניח העירוב ובאופן כזה יעשה העצה המב' להלן שיקנה קמחו לאחרים ויבשלו בשבילו ביו"ט (מ"ב סקי"ד), וזה"ה שיכול לסמוך על עירובו של גדול העיר (מ"א שם).

ח. שכח לברך על העירוב או ששכח לומר נוסח 'בהדין עירובא', מה דינו?

אם שכח לברך קודם עשיית העירוב יצא יד"ח עירוב דברכות אין מעכבות (מ"ב סקי"ד), ואם שכח לומר נוסח 'בהדין עירובא' נח' הפו' אם יצא יד"ח עירוב י"א שהאמירה מעכבת [כיון שחוששים שטעם העירוב הוא שיזכור להשאיר מנה יפה לשבת, וע"י האמירה ויחוד העירוב מתקיים טעם זה יפה (מ"א סקי"ג)], וי"א שבייחוד תבשיל להתיר לו הבישול סגי [וכטעם הב' של עירוב שילמדו ק"ו שלא לבשל מיו"ט לחול], ולמעשה, אם נזכר קודם כניסת החג יטול העירוב בדין ויאמר הנוסח בלי ברכה, ובדיע' יכול לסמוך על הדיעות שיצא יד"ח (מ"ב סקי"ו וסקי"א).

ט. משפחה המתארחת אצל ההורים, האם צריכים לעשות עירוב בנפרד?

בעה"ב העושה עירוב תבשילין א"צ לזכות העירוב לאשתו ובני ביתו כי הם נטפלים לבעה"ב, ויכולים לבשל לשבת ע"י העירוב של בעה"ב (מ"ב סקי"ז), אבל אם יש לו אורחים שאינם מבני ביתו ובכלל זה, זוגות נשואים צריך לזכות להם העירוב ואם הם נמצאים בבית בשעת עשיית העירוב יכול ליתן להם העירוב שיזכו בהם בעצמם או שיעשו עירוב בעצמם כדי שיוכלו לבשל לשבת (ע"י בה"ל ד"ה מי שלא שלל מי שיכול בעה"ב לזכות על ידו לאחר חייב לעשות עירוב בעצמו ואין נטפל לבעה"ב, וכאמור לעיל בגדול נשוי יכול לזכות לאחר), אכן, באופן שהאורחים אוכלים רק ממאכליו ותבשיליו יש להסתפק אם צריכים לעשות עירוב בעצמם (ע"י בה"ל שם שמתפק בזה לענין משרתת, וע"י עוד סברות לכאן ולכאן בא"א בוטשאטש סעי' ז' - מובא בפס"ת הערה 55 - 56), ולכן, אם רוצים להניח עירוב בעצמם לא יניחו בברכה, ואם אין רוצים להניח בעצמם יבקשו מעה"ב שיזכו להם העירוב ע"י עצמם או ע"י אחר.

י. באלו אופנים אין מועיל עירוב תבשילין?

יש להזהר להקדים ולבשל התבשילים לכבוד שבת בשעה מוקדמת, כדי שיהיו מוכנים וראויים לאכילה מבעוד יום שהרי נת' לעיל שלחלק מהדיעות התירו עירוב תבשילין רק באופן שיכולים לומר 'הואיל', ואם התבשילים אינם ראויים לאכילה מבעוד יו"ט, א"א לומר הואיל, שהרי אפי' יבואו אורחים לא יוכל לתת להם מתבשילים אלו, ובאופן כזה [לדיעות אלו] איסור הבישול ביו"ט הוא מה"ת, ואין מועיל לזה עירוב, ובדיעבד, ביו"ט שני שחל בע"ש יש להקל בזה שאם לא הוספיק לבשל בשעה מוקדמת, יכול לבשל גם סמוך לשבת שאז סומכים על הדיעה השנייה (ומ"מ יזהר שלא יהיו חששות של 'שהיה' וכו') (מ"ב סקי"ג, בה"ל ד"ה וע"י).

עירוב תבשילין מתיר לעשות צרכי שבת רק בערב שבת ולא ביום ה' כי תקנת חז"ל היה רק ליו"ט הסמוך לשבת, ולכן, כשחל יו"ט בימים ה' ו' ועשה עירוב תבשילין אין להתיר להכין שום צרכי שבת ביום ה' שהוא יו"ט ראשון (וע"י ש"ע"י אות ב') שכשחל יו"ט ראשון ביום ה' פשוט שמוותר לבשל לשבת, והעולם טועים שביו"ט ראשון אסור לבשל לשבת, אפי' אם יודע שיהיה לו סיבה שמחמתה לא יוכל לבשל בע"ש ובפרט בזמננו שמה"ת יו"ט שני דינו כחול, ובדיעבד, אם ביטל לשבת ביום ה' מותר לאכול (ש"ע"י רמ"ב סעי' י"ג).

יא. מה עושים אם נאבד העירוב או שאכלוהו בטעות?

אם הניח עירוב תבשילין בערב יו"ט ונאבד או נאכל ולא נשתייר ממנו כזית ביו"ט קודם שבישלו לשבת, אסור לבשל ולהכין שאר צרכי השבת ודוקא אם נאכל התבשיל, אבל אם נאכל הפת אין בכך כלום, ומותר להכין צרכי שבת כרגיל (ש"ע"י רמ"ב סקי"ז), ולדין שהמנהג שגדול העיר עושה עירוב לכל מי שנאנס ולא עשה עירוב, ה"ה שפוטרי בעירובו מי שנאכל עירובו, ואף אם נאכל התבשיל מותר להכין כל צרכי שבת כרגיל.

יב. ממתי מותר לאכול הפת והתבשיל שהניחו בשביל העירוב?

לאחר שסיימו להכין כל צרכי שבת בע"ש, מותר לאכול הפת והתבשיל שהניחו לעירוב תבשילין, ולדין שאנו סומכים על העירוב גם להדלקת נרות שבת, אין לאכול העירוב קודם הדלקת הנרות, ונהגו להשאיר הפת לשבת ולהשתמש בו ללחם משנה בכל סעודות שבת, ובסעודה ג' בוצעים ואוכלים הפת ויוצאים בו יד"ח סעודת שבת דכיון דאיתעביד בה חדא מצוה איתעביד בה מצוה אחריתא, וכן נהגו להשאיר התבשיל לשבת ואוכלים אותו בא' מסעודות שבת (ש"ע"י רמ"ב סעי' ט"ז, מ"ב סקי"א).

פס"ת הערה 15 מסמיתת הפו', כיון שכל הנחת הפת אינה לעיכובא.

יש להניח העירוב בערב יו"ט קודם כניסת החג היינו, שקיעת החמה, ואם שכח להניח קודם כניסת החג, יכול להניח העירוב כל זמן בין השמשות (רמ"א סעי' א) בברכה (עפ"י מ"ב סי' רס"א סקי"א לענין שאר עירוב), אכן, אם קיבל עליו יו"ט בתפילת ערבית קודם שקיעת החמה במקומות שמתפללים מוקדם בימות הקיץ, שוב אינו יכול להניח העירוב דקבלת ציבור חמירא טפי, ודינו כמי שלא הניח עירוב וכפי שית' להלן (מ"ב סקי"ד).